Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Anne Nijs	**Datum**	9 april 2024
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	12131181
E-mail	anne.nijs@utrecht.nl	**Onderwerp**	Reactie Initiatiefvoorstel Utrecht Bijenhoofdstad van Europa
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Dierenwelzijn

Geachte leden van de raad,

Op donderdag 18 april bespreekt u in de raadscommissie MGOR het initiatiefvoorstel van Stadsbelang Utrecht genaamd ‘Utrecht Bijenhoofdstad van Europa’. De biodiversiteit staat mondiaal onder druk. Ook in Utrecht kan er op het gebied van biodiversiteit nog veel gewonnen worden. Wilde bijen spelen een grote rol in de biodiversiteit, ze bestuiven planten en zorgen zo voor het voortbestaan van een groot deel van flora. Je kunt ze zien als een indicator van de biodiversiteit. En het gaat slecht met de biodiversiteit en de wilde bijen.

We waarderen we het zeer dat Stadsbelang dit initiatiefvoorstel heeft ingediend. Voor de meeste onderdelen van het voorstel is echter een financiële dekking nodig, waarin het voorstel niet voorziet. Met een deel van de maatregelen uit het voorstel zijn we al bezig. Wij hebben mogelijkheden om op eigen grond en in ons eigen handelen biodiversiteit te beschermen en te versterken. We willen een voorbeeld zijn en anderen aansporen om zich ook in te zetten voor het behoud van planten en dieren. Biodiversiteit gaat steeds verder achteruit ook in Utrecht, dit verdient ons aller aandacht. Daarom hebben we onlangs het ecocide manifest ondertekend.

Huidige situatie
In 2020 was Utrecht de Bijvriendelijkste Gemeente van Nederland. En dat was niet voor niks. We kunnen melden dat we, zeker ook de afgelopen jaren, al veel hebben gedaan voor wilde bijen in Utrecht. Zo maaien we op steeds meer plekken in de stad ecologisch en hebben we negen bijenburchten aangelegd de afgelopen 1,5 jaar. Ook hebben we inmiddels 147 wilde bijensoorten in Utrecht, wat volgens de bijenexpert die de monitoring doet, een respectabel aantal is en waar we zeer trots op zijn. In vergelijking met het platteland zijn steden sowieso bijvriendelijker. De monoculturen op het platteland hebben bijen weinig te bieden (Bijendiversiteit | Atlas Leefomgeving).

Aandachtspunten Initiatiefvoorstel
Toch kan er nog veel verbeterd worden om van Utrecht geschikter leefgebied voor wilde bijen te maken. Het initiatiefvoorstel ‘Utrecht bijenhoofstad van Europa’ bevat 5 beslispunten, een begroting en een stappenplan.

Bijenhoofdstad van Europa

Bijenhoofdstad van Europa worden en blijven, zien we als een mooie metafoor voor het actief blijven verbeteren van onze inzet voor wilde bijen in Utrecht en het uitdragen hiervan. Er is op dit moment geen bestaande verkiezing tot bijenhoofdstad. We hebben wel contact met andere Europese steden die veel doen voor wilde bijen. Op het moment dat er een Europese verkiezing komt voor bijenhoofdstad, zullen we er zeker aan meedoen.

Bedenkingen over de 5 beslispunten van het initiatiefvoorstel:
Hieronder geven we per beslispunt onze bedenkingen.

1. Het aantal bekende soorten wilde bijen in gemeente Utrecht te laten toenemen van 136 naar 150 soorten door betere monitoring en de kwaliteit van hun leefomgeving te verbeteren.
In 2023 hadden we al 147 bijensoorten in Utrecht. Met het voortzetten van de huidige monitoring zullen we zeker op minimaal 150 soorten zitten in 2025. Het nemen van meer maatregelen voor bijen helpt hier ook bij natuurlijk.

2. Het handboek openbare ruimte (HOR) aanpassen met als doel om de openbare ruimte bij-vriendelijker in te richten. Dat wil zeggen maatregelen treffen om te zorgen voor een insectvriendelijke leefomgeving en om biodiversiteit in het algemeen te verbeteren.
Het HOR wordt ongeveer eens per 2 jaar ge-update. Het huidige HOR stamt uit december 2021.Op dit moment is er een update gaande die in Q4 van dit jaar gepubliceerd wordt, de maatregelen uit het initiatiefvoorstel kunnen niet meer verwerkt worden. Deze update bevat al wel maatregelen ter bevordering van het leefgebied van wilde bijen.
Voor de volgende herziening zullen we ook maatregelen uit het initiatiefvoorstel betrekken. Waarbij de aanpassingen in het HOR ook voor andere soorten zullen zijn, niet alleen voor wilde bijen.
De volgende update is in 2026. Mogelijk komt er een manier om tussentijds wijzigingen door te voeren. Daar wordt nu over nagedacht.

3. Communicatie en educatie in te zetten met als doel bewoners, passanten en kinderen te betrekken en draagvlak te krijgen voor een aangepaste inrichting en ander beheer van de openbare ruimte voor specifiek wilde bijen.
We zien dat er al veel gebeurt op het gebied van communicatie en educatie. Utrecht Natuurlijk besteedt veel aandacht aan de wilde bij, bijvoorbeeld door activiteiten op hun Steedes en in lesmateriaal. Deze lente zullen ze op twee Steedes weer leemhoudend zand uitdelen waar bewoners mini-bijenburchten van kunnen bouwen. Ze besteden ook dit jaar weer aandacht aan de Nationale Bijentelling. Daarnaast staat bij elke bijenburcht een bord met uitleg en wij geven informatie op de gemeentelijke website over wilde bijen en wat bewoners zelf kunnen doen. De stadsimkers geven lessen aan schoolklassen, waarbij de wilde bij aan bod komt. Daarnaast bestaat er al veel communicatie en educatiemateriaal zoals lessen voor de basisschool (onderbouw en bovenbouw), het voortgezet onderwijs (onderbouw en bovenbouw) en zijn er allerlei cursussen voor volwassenen beschikbaar. Budgetten voor educatie staan wel onder druk door de bezuinigingen..
We zien dat veel andere organisaties en bedrijven communiceren over wilde bijen.

4. Met prioriteit te beginnen met het geschikt maken voor wilde bijen, dat wil zeggen meer biodiversiteit, van het Singelpark, de Heldammersingel en natuurontwikkeling op wijkniveau
We zijn het inhoudelijk eens met dit beslispunt, dat van de 5 beslispunten uit het initiatiefvoorstel de prioriteit ligt bij het maken van meer geschikt leefgebied voor de wilde bij. We zien in het stappenplan drie maatregelen die we graag verder inhoudelijk onderzoeken en op de haalbaarheid qua dekking, echter deze maatregelen kosten extra budget, dat er nu niet is.

a. *Tiny nature: rommelig groen een kans geven met behulp van een nieuwe beheergroep ‘rewildering/ minder beheer’ en het aanwijzen van gebiedjes hiervoor. Dus kleine gebiedjes waar de natuur wat meer haar gang gaat en waar minder vaak onderhoud is en hierdoor verruigen.*
b. *Utrechts zaadmengsel laten ontwikkelen (inheems en gebiedseigen). We hebben al contact met CruydtHoeck over het maken van zaadmengels. Mogelijk is een spinoff voor tuinen kansrijk.*
c. *Singel park bijvriendelijker maken. Het uithangbord van Utrecht. We kunnen onderzoeken welke plekken van het singelpark geschikter gemaakt kunnen worden voor wilde bijen. Bijvoorbeeld door*

aanplant van bijvriendelijke struiken en bomen en het omvormen van gazon naar bloemweides. Hier geldt wel dat aanpassingen moeten passen in het ontwerp van Zocher. En het singelpark is een rijksmonument waarvan de aanleg onderdeel is. Bij aanpassingen moet mogelijk de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed worden ingeschakeld, en Stichting Behoud Lepelenburg.

d. *Het kappen van platanen bij de Heldammersingel vinden we niet haalbaar. We staan achter de gedachte, namelijk dat platanen niet bijdragen aan de biodiversiteit. De gemeente is terughoudend geworden in het aanplanten van platanen. Het kappen van de platanen past echter niet in het bomenbeleid. Deze bomen hebben nog wel klimaatadaptieve functies. En verplanten van deze bomen is een kostbare investering. Wel kunnen we onderzoeken hoe we de Heldammersingel op termijn kunnen omvormen tot biodiverse plek.*

5. Gebruik van pesticiden te verbieden op gemeentegrond
De gemeente gebruikt zelf al geen bestrijdingsmiddelen meer sinds 1992.
We hebben geen juridische grondslag om bestrijdingsmiddelen te verbieden op gemeentegrond waardoor inwoners geen pesticiden meer zouden mogen gebruiken. We kunnen het dus niet verbieden. Bewoners kunnen wel geïnformeerd worden en geïnspireerd raken om geen pesticiden meer te kopen en te gebruiken. Organisaties als Milieu Centraal en Natuur & Milieu doen campagnes op dit onderwerp.

Stappenplan
Het stappenplan bevat met mooie en heel verschillende maatregelen. We zien een aantal maatregelen waar al aan gewerkt wordt, waaronder het verhogen van de biodiversiteit in de stad, ecologisch maaibeheer en de keuze voor meer inheemse en biologische planten, bloemen en bomen. Daarbij kijken we ook naar andere diersoorten dan wilde bijen, en naar plantensoorten. Van een aantal maatregelen uit het initiatiefvoorstel denken we dat die meer bij andere partijen passen om uit te voeren, zoals de communicatie om gifgebruik terug te dringen, waar Milieu Centraal en Natuur & Milieu al veel op inzetten. Van een klein aantal maatregelen verwachten we dat deze niet haalbaar zijn. We verwachten dat bijvoorbeeld het plaatsen van bijenhotels op bushokjes technisch lastig uitvoerbaar is. Het beperken van het aantal honingkasten in Utrecht is ook iets dat wij nastreven (omdat de honingbij concurreert met wilde bijen), maar tot nu toe niet uitvoerbaar is gebleken. In deze tijden van financiële krapte willen we graag inzetten op de maatregelen met de grootste impact en met de meeste haalbaarheid, mits er dekking voor kan worden vrijgemaakt.

Begroting
Het dekkingsvoorstel is als geheel niet kostendekkend, vooral niet op capaciteit (uren). Veel van de 23 maatregelen uit het stappenplan kosten een behoorlijke inspanning om daadwerkelijk te realiseren. Voor maatregelen uit beslispunt 4 is naast capaciteit ook extra dekking nodig.

Conclusie
We zijn overtuigd dat wilde bijen een bijdrage leveren aan een natuur inclusieve-stad, die aan de basis staat van gezond stedelijk leven. We vinden het een sympathiek initiatiefvoorstel. Een groot deel van de maatregelen voeren we al uit (ook voor andere soorten) en vragen beperkt extra inspanning en dekking. Daarnaast zijn er punten die vragen om nader onderzoek en onderbouwing om tot een besluit te komen. Deze punten vragen om extra dekking die niet beschikbaar is.

We hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,